

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра німецької та романської філології

ЛІНГВОКОГНІТВНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОГО
НІМЕЦЬКОМОВНОГО ФЕНТЕЗИ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ КЕРСТІН ГІР «РУБІНОВА КНИГА»)

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”

Виконав: студентка 2 курсу
магістратури
Спеціальності 035 Філологія
Освітньо-професійної програми
германські мови та літератури
(переклад включно), перша –
німецька

Рожко К.В.

Керівник: кандидат філологічних
наук, доцентка Ковбасюк Л.А.

Рецензент: доцентка Зуброва О.А.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКОГНІТИВНОСТІ.....	6
1.1 Когнітивна лінгвістика як складова парадигми концепцій мовознавства.....	6
1.2 Напрями дослідження когнітивної лінгвістики.....	9
1.3 Поняття «концепт» у системі лінгвістичного знання .	13
Висновки до першого розділу.	20
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФАНТАСТИЧНОГО РОМАНУ К. ГІР «РУБІНОВА КНИГА»	22
2.1 Загальна характеристика роману.	22
2.2 Концептосфера роману К.Гір «Рубінова книга».	27
Висновки до другого розділу.....	38
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42
ДОДАТКИ.....	46

ВСТУП

В останні роки відзначається зростання інтересу до вивчення творів фантастичної літератури, в тому числі до проблеми розмежування її піджанрів, що в даний час представляється нелегким завданням, оскільки у сучасній фантастиці співіснує, взаємодіє і переплітається велика кількість напрямків і течій. У літературознавстві з'являються дослідження, присвячені цій проблемі. В той же час внести ясність у диференціацію жанрів можуть застосування методик лінгвістичного аналізу, зокрема, когнітивного підходу до аналізу концептосфери фантастичних творів.

Актуальність роботи обумовлена значним інтересом дослідників до використання концептуального аналізу при дослідженні художніх творів, потребою комплексного дослідження концептосфери німецькомовного фантастичного роману та одиниць, що вербалізують її.

Зв'язок роботи з науковою темою кафедри. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри: «Структурно-семантичний та комунікативно-дискурсивний аспекти дослідження мовно-мовленнєвих одиниць німецької та романської мов» (державна реєстрація 0121U110816, затверджено на засіданні кафедри протокол № 8 від 05.2021 року).

Метою даної роботи є дослідити лінгвокогнітивний простір сучасного німецькомовного фентезі на матеріалі роману Керстін Гір «Рубінова книга» та визначити специфіку реалізації лінгвокогнітивного потенціалу.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) розкрити зміст поняття «концепт» та специфіку його реалізації в художньому тексті;

- 2) визначити жанрову специфіку роману «Рубінова книга» та її вплив на структуру лінгвокреативного простору;
- 3) дослідити концепти в романі Керстін Гір «Рубінова книга»;
- 4) класифікувати лексичні одиниці, що репрезентують концепт в сучасному фантазійному романі «Рубінова книга»;
- 5) охарактеризувати структуру концепту у романі.

Об'єктом поданої кваліфікаційної роботи є концептосфера роману «Рубінова книга».

Предметом випускної роботи слугують лексичні одиниці, що репрезентують концептосферу твору.

Матеріалом дослідження слугував роман «Рубінова книга» Керстін Гір.

У роботі задля досягнення поставленої мети використано наступні **методи**: теоретичний аналіз — вивчення основних теоретичних засад когнітивної науки; концептуальний аналіз — виявлення структурно-семантичних особливостей роману; компонентний аналіз — виявлення характеристики семантичних одиниць, що вживаються для репрезентації концепту; лексикографічний аналіз — дослідження словникових значень, що представляють аналізований концепт; інтерпретаційний аналіз — вивчення його понятійної, асоціативно-образної та ціннісної складових.

Наукова новизна роботи визначається тим, що в роботі здійснено спробу щодо комплексного дослідження концептосфери німецькомовного фентезі для підлітків.

Теоретична значущість полягає в подальшому дослідженні головних тез концептуальної лінгвістики та дослідженню концептів у сучасному німецькомовному фентезі.

Практична цінність дипломної роботи полягає в тому, що матеріали роботи можуть бути використані для спецкурсів з

мовознавства, лексикології, літературознавства, лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики, а також у науково-дослідницькій роботі студентів.

Апробація. Основні результати даної кваліфікаційної роботи подані для друку у альманасі ХДУ «Магістерські студії» XXI.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (47 позицій). Загальна кількість сторінок кваліфікаційної роботи – 47, яких 42 сторінка основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКОГНІТИВНОСТІ

1.1 Когнітивна лінгвістика як складова парадигми концепцій мовознавства.

Мова — явище, що перебуває у тісному зв'язку з суспільством та відображає його культурні та історичні процеси. Вона є невід'ємною складовою людини. Досліджуючи мову, можна дізнатися про мисленнєві процеси або духовні цінності у свідомості носія мови. Проблемою співвідношення мови, культури й людини і займається когнітивна лінгвістика.

Дослідженнями мови у цьому напрямі займалися такі вітчизняні вчені як О. Воробйова, К. Голобородько, С. Жаботинська, О. Селіванова та ін., а також зарубіжні учені : Н. Арутюнова, А. Вежбицька, О. Кубрякова, Дж. Лакофф, В. Маслова, Ю. Степанов, Й.Стернін, Ч. Філлмор та ін. У наукових колах, однак, немає чіткого визначення сутності та природи цього явища.

На сьогоднішній день, когнітивна лінгвістика займає почесне місце в парадигмі концепцій сучасного мовознавства. Це відносно молодий напрям, тому дослідники ще не дійшли згоди у висвітленні природи цього поняття. Офіційне "народження" цієї науки приурочують до Міжнародного лінгвістичного симпозиуму, який відбувся у 1989 р. у місті Дуйсбург (Німеччина) та який одночасно став Першою міжнародною конференцією з когнітивної лінгвістики. До цього часу ця сфера наукової діяльності була репрезентована поодинокими дослідженнями американських мовознавців [27, с. 365].

Зарубіжні дослідження когнітивної лінгвістики тривалий час являли собою набір окремих дослідницьких програм, слабо пов'язаних

або взагалі не пов'язаних між собою. Проте більшість досліджень об'єднав той факт, що основна увага була зосереджена на зв'язку знань, відображених у мові, з предметом сприйняття, мислення, поведінки та практики, а також форм відображення реального світу і мові - у формі ідей, образів, понять, які обумовлені суб'єктивними та етнічними факторами.

Когнітивна лінгвістика почала розвиватися на пострадянському просторі у 80-х років ХХ століття. На той час мовознавство розглядало когнітологію з точки зору значного потенціалу психолінгвістичних досліджень мови та мовлення, мовленнєвих процесів[24].

Незважаючи на численні праці з когнітивної лінгвістики, немає загальноприйнятого визначення терміна «когнітивний», на що вказують ряд дослідників, зокрема З. Попова, О. Кубрякова, Р.Фрумкіна, Й. Стернін. Наприклад, О. Кубрякова наголошує на неоднозначності та нечіткості терміну «когнітивна» чи навіть концепції когнітивної лінгвістики [10,17].

За О.Селівановою, «когнітивна лінгвістика - галузь мовознавства, яка вивчає мову як засіб отримання, зберігання, обробки, переробки й використання знань, спрямована на дослідження способів концептуалізації й категоризації певною мовою світу дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду»[27, с.365].

На думку В. З. Дем'янкова, «когнітивна лінгвістика» - це напрямок, основним об'єктом якого є мова як загальний пізнавальний механізм. У такому випадку головне завдання когнітивної лінгвістики - це опис та пояснення внутрішньої пізнавальної структури та динаміки мовця-слухача. Доповідач-слухач розглядається як система обробки інформації, що складається з кінцевої кількості незалежних компонентів (модулів) і співвідносить мовленнєву інформацію на різних рівнях. Об'єкт лінгвокогнітивістики — вивчення такого порядку та визначення її головних законів, а не лише у систематичному відображенні явищ мови.

Когнітивістам важливо зрозуміти, яким має бути ментальне уявлення мовних знань і як ці знання «когнітивно» обробляються, тобто що таке «когнітивна реальність»[10; 22].

На думку багатьох дослідників, основою теоретичної появи когнітивної науки є той факт, що існування психічних уявлень розуміється як визначальна властивість людського пізнання. У когніції репрезентації уявлення розуміються як закриті у свідомості інформаційні об'єкти, які зберігаються у довготривалій пам'яті як когнітивні структури і дозволяють людині виконувати такі операції, як категоризація, вирішення проблем, розуміння мови. У своїх працях Є.С. Кубрякова докладно описує коло проблем, які необхідно розглядати в когнітивному аспекті. До них відносяться проблема взаємозв'язку концептуальних систем з мовними, науковими та повсякденними картинами світу - мови, проблема взаємозв'язку пізнавальних або концептуальних структур нашої свідомості з їх об'єктивуючими одиницями мови, роль мови в процесі пізнання та розуміння світу. концептуалізація та категоризація

О. Селіванова визначає наступні напрями досліджень як:

- 1) «аналіз природи мовної компетенції людини;
- 2) з'ясування специфіки категоризації та концептуалізації світу дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду;
- 3) опис організації внутрішнього лексикону, вербальної пам'яті людини відповідно до структур репрезентації знань і механізмів пам'яті взагалі;
- 4) пояснення когнітивної діяльності людини у процесах породження, сприйняття й розуміння мовлення, комунікації;
- 5) дослідження пізнавальних процесів і ролі природних мов у їхньому здійсненні;
- 6) установлення співвідношення мовних структур із когнітивними тощо» [27, с.33].

Станом на сьогодні когнітивна парадигма представлена різноманітною кількістю наукових напрямів, течій та шкіл.

Наразі дослідження у галузі когнітивної лінгвістики є актуальними і коло її інтересів постійно розширюється. Розвиток сучасної когнітивної лінгвістики багато в чому визначає напрямок і методику наукових досліджень нинішнього століття.

1.2 Напрями дослідження когнітивної лінгвістики.

Когнітивна лінгвістика розглядає мову як інструмент для кодування та трансформація знань, однак мова - це не тільки внутрішні здібності людини, мова створюється незалежно від певної особи, узагальнюючи та нав'язуючи спосіб категоризації та концептуалізації світу та етносу. виходячи з цього можна виділити два основних напрями досліджень. Перший вивчає індивідуальні особливості пізнання людини та використання індивідом для цього природної мови. Другий напрям розглядає відтворення колективної свідомості та здатність до мовленнєвої чи пізнавальної діяльності носіїв мови.

Об'єктом когнітивної лінгвістики виступає когніція. О.С.Селіванова дає таке визначення цьому явищу — «пізнавальний процес, результатами якого є набуття досвіду, отримання знань шляхом сенсомоторного сприйняття світу за допомогою органів чуття, інтеріоризації у свідомості результатів цього сприйняття, обробки й переробки набутих знань на підставі внутрішнього рефлексивного досвіду, систем категоризації та концептуалізації, а також мовної інтерпретації та переінтерпретації» [27, с.371].

Когніція базується на психічній діяльності індивіду, сукупності структур і психофункціональних процесів, таких як мислення, почуття та інші. Такі репрезентативні моделі людини про оточуючий світ як *концепт, фрейм, стереотип, архетип, картина світу*, є предметом дослідження когнітивної лінгвістики.

Сучасна когнітивна лінгвістика зорієнтована на носія мови, тому до основних її принципів відносять:

- «антропоцентризм – дослідження ментальної й духовної сфери людини в їхньому зв'язку з мовою;
- когнітивізм – сфокусованість досліджень на реальні мовно-мисленнєві одиниці й процеси в мозку людини;
- експансіонізм – внутрішня спеціалізація науки і водночас тісніша інтеграція з іншими науками, в мовознавчих дослідженнях зокрема врахування культурного контексту;
- експланаторність – настанова радше на пояснення мовних явищ, аніж на їх констатацію»[30, с.4].

У когнітивній лінгвістиці знання подаються у вигляді концептів, що розуміються як інформаційні структури свідомості, які містять комплекс знань про предмет, вербальних і невербальних, отриманих завдяки взаємодії свідомих та позасвідомих функцій психіки людини.

Зважаючи на це, можна виділити такі найважливіші вектори когнітивної лінгвістики:

1) Теорія когнітивних моделей (фреймова семантика).

Дж. Лакоффом стверджує, що «теорія когнітивних моделей складається з ментальних просторів та когнітивних моделей, які структурують ці простори»[35].

Ментальний простір розуміється як мисленнєва область або область концептуалізації знань, яка може включати в себе розуміння про реальні ситуації минулого та майбутнього, гіпотетичні ситуації, абстрактні категорії. Ментальні простори мають пізнавальний характер та не можуть існувати за межами мислення. Вони структуровані завдяки різним когнітивним моделям: образно – схематичних, пропозиційних, метафоричних, метонімічних, символічних.

Серед багатьох течій і прийомів аналізу мовних значень, що корелюються із загальною ідеєю когнітивного моделювання, фреймову семантику вирізняють як багаторівневу теорія значення, яка в основному використовує пропозиційні моделі для структуризації знань. Вперше ця теорія була запропонована Ч. Філлмором як лінгвістична концепція у середині 1970-х років, який запропонував розвинену модель теорії граматики відмінків. Ч. Філлмор описує фрейм як пізнавальну форму, певний досвід якої співвідноситься з уявленням про певне слово [41].

Фреймова семантика в даний час є методом вивчення взаємодії семантичного простору мови (мовних значень) та структур знань, ментального простору. Вона дозволяє моделювати принципи структурування та відображення людського досвіду або знання у мовних одиницях, активізувати загальні знання, що дають розуміння в процесі мовної комунікації. Водночас відзначається недостатність виразно означеного кордону між мовними значеннями та розумінням людини, іншими словами неперервність етапу зміни мови на досвід. Відповідним чином, дослідження підпорядкованості мовного значення з уявленням про світ людини знаходиться в центрі уваги семантики кадру як лінгвістичної концепції, і саме для вирішення цієї проблеми була створена ця теорія.

2) Концептуальна метафора та концептуальна метонімія

Теорія концептуальної метафори була запропонована у 1980 р. Дж. Лакоффом та М. Джонсоном у книзі "Метафори, якими ми живемо". Теорія концептуальна метафори та концептуальна метонімії була однією з перших теоретичних концепцій, визначена як напрям у складі когнітивної семантики. Основним її принципом є концепція метафори як базового механізму мислення, на відміну від її традиційного розуміння як стилістичні прийому. Прихильники теорії концептуальної метафори дотримуються основних положень когнітивної семантики: смислова

структура відображає концептуальну структуру; концептуальна структура базується на досвіді [34, с.5]

Автори запевняють, що метафори, як мовні явища, можливі саме завдяки тому, що вони закладені в понятійній системі людини. Таким чином, метафоричним є передусім мислення, а мовні метафори – це не більше ніж зовнішня маніфестація цього феномену.

Аналіз концептуальних метафор відбувається завдяки методологічному принципу, в основі якого лежить поняття про аналіз людської свідомості, який відбувається за фактами. Дж.Лакофф стверджує, що для розуміння людської понятійної системи метафора неабияк важлива, оскільки людина у повсякденному житті мислить і діє метафорично[9].

Поряд з концептуальною метафорою виділяють й метонімію. Її дослідженням займалися Р. Якобсон та Р. Лангакер. Механізми дії концептуальної метафори та метонімії деякі дослідники вважають схожими, інші ж підкреслюють важливість їх розподілу. Концептуальна метонімія є знаковим перенесенням, однак на відміну від метафори, з а допомогою концептуальної метонімії знаком замінюється смислова єдність.

3) Теорія семантичних прототипів

Теорія семантичних прототипів з'явилася у 70-их роках ХХ ст. Провідною особливістю цієї теорії є наявність прототипа, як головного елемента певної категорії, на основі якого й визначаються інші складові компоненти. Прототипом називають найбільш вживане поняття, що репрезентує певну категорію. Уся категорія та її компоненти будуються навколо прототипа.

Отже, головним завданням семантичної теорії прототипів є пояснення відношення об'єкта до певного прототипу та опис кількісної градації належності певних одиниць до певних категорій[32].

4) Когнітивна теорія літератури (когнітивна поетика).

Когнітивна теорія літератури - це сучасний підхід до тексту, що займається вивченням взаємодії пізнавальних здібностей людини, такі як мислення, пам'ять, уява або сприйняття з художнім текстом. Іншими словами, як людська свідомість забезпечує сприйняття та інтерпретацію тексту.

Серед українських дослідників, які працювали у цьому напрямку професори Л. Белехова, А. Воробйова, С. Жаботинська. У цьому підході тропи розглядаються як спосіб вивчення пізнання, але увага зосереджена переважно на метафорі, вивченню інших тропів, особливо метафори, метонімії, образного порівняння тощо, приділяється значно менше уваги[14, с.33-34].

Об'єктом когнітивної поетики виступає художній текст (літературний твір), а також творчість мовної особистості, літературного напрямку або епохи. Предметом є опис, перш за все, когнітивної функції, яка дозволяє осмислити такі процеси, як концептуалізація і категоризація художньо відтвореного світу в поетичній мові, їх репрезентацію в тексті, а також, встановити взаємозв'язок і взаємодія ментальних структур з мовними структурами в плані виявлення та опису індивідуального стилю автора з урахуванням його сприйняття, що інтерпретує читач[32].

1.3 Поняття «концепт» у системі лінгвістичного знання .

Термін «концепт» є досить поширеним у різних науках, таких як психологія, філософія, літературознавство тощо. Існує багато визначень цього терміну, оскільки мовознавці по-різному трактують цей термін.

З латинської мови «концепт» означає поняття. Його виникнення пов'язують з філософом-схоластом П.Абеляром, який називав концептом систему понять, які об'єднували певні мовні вирази у цілісне переконання про певний предмет при залученні провідної сили інтелекту[27, с.409].

У 1928 році цей термін набув лінгвофілософського спрямування, завдяки статті С.Аскольдова «Концепт і слово». У ній дослідник визначає концепт як універсальне родове поняття порівняно з певним типовим поняттям одного класу[2].

Наприкінці ХХ століття почалися активні дослідження саме когнітивного напрямку. Вивченням концепту займалися В. Карасик, О. Кубрякової, Д. Ліхачова, В. Маслової, А. Приходько, О. Селіванової Ю. Степанова, Й. Стернін. Серед німецьких лінгвістів не активно досліджується це поняття. Воно становить інтерес для філософів, психологів і соціологів.

О. Кубрякова зазначає: «концепт – термін, який служить поясненню одиниць ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості і тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини; оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку, всієї картини світу, відображеної в людській психіці. Поняття концепту всієї картини світу відповідає уявленню про ті смисли, якими оперує людина в процесах мислення і які відображають зміст досвіду й знання, зміст результатів усієї людської діяльності і процесів пізнання світу у вигляді деяких “квантів” знання” [18, с.90].

Ю.Степанов розглядає концепт з культурологічної точки зору. Він пише, що «концепт — це як би культура у свідомості людини; то, у вигляді чого культура входить в ментальний світ людини. І, з іншого боку, концепт — це те, за допомогою чого людина входить в культуру, а в деяких випадках і впливає на неї» [31, с. 41].

О.Селіванова трактує концепт «як інформаційну когнітивну структуру свідомості, певним чином організовану та вбудовану до колективної чи індивідуальної концептосистеми» [27, с.405].

Концепт має складну будову, що включає окрім концептуальної бази ще й соціальний, психологічний та культурний аспекти, як не

тільки викликають мисленнєві процеси, а й емоційні: асоціації, емоції, оцінки, національні образи і конотації [21, с.30].

Концепти у свідомості людини виникають в результаті діяльності, дослідження навколишнього світу, соціалізації, тобто відбувається поєднання його чуттєвого досвіду, предметної діяльності, інтелектуальних операцій з вже існуючими в його свідомості концептами, мовними знаннями, а також шляхом пізнання мовних одиниць [24, с.9].

Деякі дослідники ототожнюють «концепт» і «поняття» або «уявлення» чи «значення». Мовознавець С.Воркачов у своїх працях пропонує декілька варіантів вирішення цієї проблеми. Стосовно диференціації «концепту» та «поняття» існує декілька можливих рішень, перший — вважати концепт дещо вузчим від поняття або його складовою. Другий — тлумачити «концепт» як самостійну розумову єдність. Він наголошує, що окрім ментальної складової, не слід забувати про духовну (культурну) складову. Концепт несе у собі релігійні, духовні уявлення людини про світ, її філософське розуміння сутності світу.

Ще одним спірним питанням є розмежування «концепту» та «уявлення». Така проблема виникла через образність та суб'єктивність обидвох термінів. Уявлення — певні образи у людській свідомості, що виникають на основі її досвіду та світогляду. Концепт, як уявлення є узагальненим значенням про певний предмет. У такому випадку, концепт не лише репрезентує розуміння чогось, а й оформлює та структурує його. Дослідник наголошує на тому, що концепт — це, в першу чергу, відображення національного ставлення у вигляді індивідуальних чи групових уявлень та установок про світ.

С.Воркачов вважає, що головною ознакою розділення «значення» так «концепту», це закріпленість останнього за певним способом вираження. Тобто концепт є абстрактним терміном та тісно пов'язаним

зі словом. У свою чергу значення автор виділяє як проміжне тлумачення між образним уявленням та формою абстрактного мислення.

Підводячи підсумок, автор наголошує, що усі ці три поняття не можна ототожнювати з концептом, він підкреслює його лінгвокультурну складову, інші два поняття не мають етнокультурної специфіки, а отже не можуть бути уподібненими [7, с.10].

У сучасному мовознавстві типологія концептів знаходиться ще на стадії розробки, а дослідники, в свою чергу, надають численні класифікації, характеризуючи їх з різних сторін. Наприклад, за тематикою вони утворюють емоційну, текстову, навчальну та інші концептосфери. Щодо самих носіїв концептів виділяють індивідуальні, макро- та мікрогрупові, національні. Вирізняють також концепти, що функціонують в тому чи іншому дискурсі (педагогічному, політичному, релігійному і т.д.). Концепти можуть бути особистими, віковими, загальнонаціональними.

З.Попова та Й.Стернін пропонують наступну класифікацію концепту: уявлення, схеми, поняття, фрейми, сценарії (скрипти), гештальти. Розглянемо детальніше цю класифікацію: уявлення — збірна «чуттєво-наочна» картина стосовно певного явища. Вони є статичними і відображають сукупність найбільш яскравих зовнішніх ознак певного явища чи предмета. Наприклад, метелик — комаха з яскравими крилами. Схема — концепт, представлений узагальненою просторово-графічно або контурною схемою. Виходячи з можливості зобразити схему, можна зробити висновок про актуальність цього виду структурування знань. Схема — перехідний вид концепту між уявленням і поняттям, деяка форма утворення абстрактного образу. [18, с.179]. Наприклад, м'яч — круглої форми, без кутів, може стрибати. Поняття — тип концепту, що представляє універсальні, суттєві особливості якогось предмету. Поняття виникає на базі уявлення або схеми шляхом поступової диференціації від другорядних, випадкових ознак. Наприклад, квадрат

— чотирикутник, у якого всі сторони рівні, а кути прямі. Фрейм — багатоелементний концепт, містке розуміння, цілісність типових уявлень про певне явище чи предмет. Наприклад, Різдво. Наступною різновидністю є сценарій (скрипт) — наступність кількох «епізодів» у часі; це шаблонні епізоди, яким властиві зміни, рост. Іншими словами, це фрейми, що мають певну тривалість та відбуваються у певному просторі, як систематичність взятих окремих епізодів або елементів. Гештальт — комбінована, єдина інтелектуальна структура, що налагоджує систему явищ та предметів у розумі людини. Гештальт — єдине вираження, що поєднує у собі емоційні та логічні компоненти, а також інтегрує динамічні і статичні сторони репрезентованого явища[24, с.74].

Мовознавець А. П. Бабушкін, доповнив дану класифікацію, додавши до неї наступні групи: мисленнєві картинки (троянда, ластівка), інсайти — містять у собі знання про призначення або функції предмета. У свою чергу калейдоскопічні концепти замінили гештальти, які були запропоновані З. Потаповою та Й. Стерніном. Дослідник вважає, що у мозку існує певне розуміння, «шаблон» певного поняття. Наприклад, шаблон птаха — крила, частини тіла, лапки тощо. Коли людина зустрічає невідомий вид птаха, вона диференціює його з вже готовим образом у свідомості[3, с.70].

С. Воркачов виділяє концепти-автохтони, що є абстрагованими від своїх конкретних мовних реалізацій; протоконцепти — так звані «універсальні концепти» — абстраговані від мовних реалізацій ментальні одиниці; потенційні концепти — ментальні структури, які не мають певного лексичного вираження[7, с.30].

В.Карасик та Г.Слишкін завдяки існуванню лінгвокультурного концепту викремлюють індивідуальні, групові (соціокультурні), етнокультурні та загальнолюдські концепти[13].

Ще одним дискусійним питанням залишається структура концепту. Мовознаці надають концепту метафоричного визначення, уявляючи його у вигляді хмаринки (З. Попова), сніжної грудки (М. Болдирєв) або у вигляді плоду (Й. Стернін). Проте більшість дослідників поділяє думку про польову модель концепту, що має ядро та периферію. Ядро прирівнюють до ключової лексеми або до образу певного явища чи предмету. Периферійна зона може бути представлена у вигляді суб'єктивного досвіду чи асоціаціями.

Існує ще й мережева структура концепту. Вона репрезентується концептуальними доменами (сферами). Домен — це концепт, що сприймається та зберігається в мисленні людини, він не є ізольованим, навпаки розуміються у контексті фонових знань. Доменом може бути будь-який концепт або область знань, у такому випадку його можна ототожнювати з асоціативним полем. Існує два види домену — базовий та небазовий. До першого відноситься простір та час, емоції та відчуття (смак, запах і т.д.) тощо. Вони слугують загальним фоном для розуміння інших концептів та не можуть бути поясненими за допомогою інших термінів. Другі відповідно можуть бути фоновими концептами або навіть комплексами концептів різного типу складності[11].

Концепт створює можливість для існування більш специфічних концептів, які у свою чергу утворюють домени. Під час накопичення людиною досвіду, кількість зв'язків та їх об'єми також збільшуються, що утворюють певну ієрархію. Р. Ленекер такий комплекс взаємозв'язків називає концептуальною матрицею.

Іншим видом зв'язку є концептуальна мережа, інформація у якій представлена у вузлах та дугах, що поєднують їх. Кожен такий вузол має певну інформацію про певне поняття. Вузла між собою пов'язані пропозицією (базова структура репрезентації знань).

Використання такої моделі концепту є доцільним, коли необхідно та можливо більш детально структурувати інформацію.

Отже, вивчення поняття концепту та його складових знаходиться ще на етапі дослідження. Не існує єдино прийнятої думки щодо цього поняття. Розгалужена система класифікації концепту та його структури, а також спроба дати визначення терміну з різних сторін становить проблему для подальших досліджень та потребує детального вивчення.

На сьогоднішній день існує багато наукових праць й теорій, що присвячені різносторонньому вивченню та аналізу концептів. Така зацікавленість мовознавців цією темою викликає неоднозначне ставлення інших науковців до цієї проблеми.

З однієї сторони, відсутність однозначних тлумачень та теорій дають простір для подальших досліджень та виникнення нових теорій, а з іншої — невдоволення мовознавців, які є прибічниками традиційних методів дослідження.

Існує декілька думок, стосовно того, що саме собою являє концептуальний аналіз. Одні дослідники вважають за доцільним аналіз у центрі якого знаходиться сам концепт, інші підтримують думку, що так краще називати аналіз за допомогою концептів. Тобто набір методик та прийомів, які використовуються при дослідженні, залежить від того, яку позицію та яке тлумачення концепту підтримує сам автор.

О.Селіванова називає концептуальним аналізом метод, в основі якого знаходиться опис ментальних структур когнітивної свідомості індивідуума чи колективу. Такий аналіз виконується за допомогою природньої мови та мови лінгвістики (метамови)[27, с.419].

С.Жаботинська вважає концептуальний аналіз складовою семантичного, точніше його продовженням. Різниця полягає у тому, що при першому структурні елементи повинні бути співвіднесені між собою[29].

Н.Арутюнова вважає об'єктом концептуального аналізу відтворення самого концепту та встановлення його взаємозв'язків з іншими складовими [1, с. 133].

О. Кубрякова розділяє ці два методи. На її думку, семантичний аналіз споріднений з висвітленням тлумачень слів, а концептуальний — демонструє уявлення людини про навколишній світ та обґрунтовує концептуальну картину світу[29].

Проте О.Селіванова доповнює цю точку зору, вона вважає, що концептуальний аналіз ґрунтується не на описі абстрактних значеннях, а на встановленні взаємозв'язків конкретних форм репрезентації досвіду. Дослідниця наголошує на тому, що основною метою такого методу є відображення взаємозв'язків різних когнітивних систем[27, с.420].

Нині є актуальним концептуальний аналіз художнього тексту, оскільки він дозволяє провести більш детальний аналіз змісту твору та забезпечує глибше розуміння самого твору.

Такий метод аналізу творів художньої літератури допоможе читачу осмислити мовну концепцію автора, забезпечує більш чітке бачення реалій світу автора та/або героїв. На основі системи знань, що репрезентується у творі мовознавці досліджують не лише окремі концепти, а й їх взаємодію, вплив один на одного. Використання різних методик в межах одного художнього тексту сприяють формуванню розуміння про авторську картину світу[15].

Висновки до першого розділу.

Проведений аналіз літератури дав змогу дійти таких висновків.

Термін «концепт» є досить поширеним не лише у літературознавчих науках, а й у психології та філософії. Дослідниками ще не дійшли згоди у багатьох питаннях стосовно концепту. Спірним є навіть трактування самого поняття. Зібравши різні точки зору, можна вивести наступне, що концепт — когнітивна структура, що відображає знання та досвід людини.

Нами було розглянуто зародження та становлення когнітивної науки. На сьогоднішній день, вона представлена різними течіями та напрямками, що ставить значний інтерес для дослідників.

Головним об'єктом дослідження лінгвокогнітивної науки є когніція. Виходячи з цього виділяють такі напрями розвитку науки, як теорія когнітивних моделей, концептуальна метафора та метонімія, теорія семантичних прототипів, когнітивна теорія літератури.

Також у цьому розділі було проаналізовано появу терміну концепт, окреслено основних дослідників цього поняття. Також було розглянуто структуру концепту, що також є спірним питанням серед мовознавців. Серед класифікацій структури концепту було виділені наступні : польову концепцію, у вигляді хмарини та сніжної грудки, а також мережеву структуру

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФАНТАСТИЧНОГО РОМАНУ К. ГІР «РУБІНОВА КНИГА»

2.1 Загальна характеристика роману.

Керстін Гір народилася в Бергш-Гладбаху (Німеччина) у 1966 році та розпочала свою кар'єру як письменниця романів для дорослих, і лише пізніше вона присвятила себе написанню романів для дітей. Для підлітків вона написала такі романи «*Jungs sind wie Kaugummi – süß und leicht um den Finger zu wickeln*» (2009), «*die Edelstein-Trilogie*» (auch als *Liebe geht durch alle Zeiten-Trilogie bekannt*) (2009-2010), «*die Silber-Trilogie*» (2013-2015) та «*Wolkenschloss*»(2017) Die *Edelstein-Trilogie*, складається з таких частин «*Rubinrot*» (2009), «*Saphirblau*» (2010) und «*Smaragdgrün*» (2010) [42].

Перший роман з цієї трилогії був перекладений п'ятдесятьма мовами та став бестселером у багатьох країнах. Це була перша спроба авторки писати у цьому жанрі та вона принесла їй чималий успіх. У 2013 році вийшла екранізація роману, яка також стала успішною. Інші частини романи також екранізували.

Трилогія дорогоцінного каміння («Edelstein-Trilogie») розповідає історію 16-річної Гвендолін Шеферд, яка успадкувала можливість подорожей часом. За кожним мандрівником наглядає секретна ложа, у якій заховано загадковий пристрій — хронограф, який працює за допомогою крові мандрівників. Цей пристрій використовують для запрограмованих «стрибків» у минуле. протягом усього роману є таємниця, яка тримає інтригу: володар таємної ложі граф Сент-Жермен прагне зібрати кров усіх дванадцяти мандрівників, проте навіщо, на початку роману невідомо.

Інша загадка, яка також притягує увагу — це те, що раніше у ложі був інший хронограф, але його викрали двоє інших мандрівників — Люсі та Пол — та перемістили його у 1912 рік. Вони прагнули запобігти планам графа та не допустити закриття «кровотоку». Головна героїня Гвендолін розкриває таємницю: коли буде зібрано кров усіх мандрівників часом, утвориться філософський камінь, який дарує безсмерття. Не зважаючи на те, що граф живе у XVIII ст., він має авторитет та велику силу в ложі та маніпулює ними задля задоволення власних потреб. Гвен і Гідеон (мандрівник, що подорожує разом з Гвен) прагнуть завадити планам ложі. На долю юних мандрівників випадають випробування, які потребують від них стійкості, адже боротися з самим Сент-Жерменом непросто.

Аби дізнатися, чим закінчиться пригоди підлітків, не достатньо прочитати першу книгу трилогії. Через усю збірку проходить єдиний сюжет, який можна досягнути лише ознайомившись з усіма частинами [43;44].

Цікавою є структура трилогії. Кожен том, зокрема й «Рубінова книга», починаються прологом і закінчуються епілогом. Вони завжди присвячені Люсі та Полу(мандрівникам, що викрали хронограф), а оповідь йде від третьої особи, тоді як в інших розділах роману головним оповідачем та героїнею є Гвендолін. Між певними частинами роману подаються таємничі шифри графа та членів ложі.

К.Гір родом з Німеччини, але події роману відбуваються Англії, місто Лондон. Такий свій вибір місця дії Керстін Гір пояснює любов'ю до цього місця. На її думку, там на кожному розі можна побачити певну історію[43;44].

Гвендолін Шеферд — головна героїня роману. На початку твору вона — 16-річна дівчинка, що відвідує приватну школу, живе у розкішному будинку та виросла у заможній родині.

Проте героїня трохи незграбна та невпевнена, наприклад, вона часто занурює краватку своєї шкільної форми в тарілку під час їжі.

Не зважаючи на це, Гвен — особлива. Вона має природжену здатність бачити привидів. Ця особливість виділяє її серед однолітків, проте не може не бентежити. У школі вона говорить з привидом Джеймсом Пімплботтом, який навідріз не хоче вірити в те, що він помер. Героїня розуміє, що однолітки можуть сприйняти її за божевільну, тому притримується правила, говорити з ним лише наодинці. Ще у дитинстві вона розповідала близьким про побачене, проте ніхто окрім її матері не брали це до уваги, вважаючи лише способом привернути до себе увагу.

Характер героїні зазнає значних змін, порівнюючи початок та кінець твору. Тихе, рутинне життя Гвен змінюється на швидке, наповнене подіями життя, окрім того їй загрожує небезпека. Вона проявляє себе як смілива та наполеглива. Наприклад, вона без вагань рятує свого напарника Гідеона, якому загрожує смертельна небезпека, ризикуючи своїм життям. Слід взяти до уваги, що стосунки між цими двома не дуже теплі, проте дівчина вважає своїм обов'язком допомогти.

У романі «Рубінова книга» можна зустріти багато елементів, які характеризують його як молодіжний. Мова роману підходить для молодшої аудиторії, вона легка та зрозуміла, близька до підліткової наявності сленгів та навіть лайливих слів.

Головним повідомленням, яке авторка бажає донести до молодших читачів є важливість мужності, дружби та співпраці. Головні герої на протязі усього роману дорослішають : вони потрапляють в екстремальні ситуації, що потребують миттєвого вирішення тут і зараз, прояву сміливості та відваги. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що герої представлені у розвитку, що є гарним прикладом для наслідування, особливо для підростаючого покоління.

Ще одним типовим елементом молодіжної літератури є перше справжнє кохання. Хоч на початку твору між Гвендолін та Гідеоном

зовсім відсутні навіть дружні стосунки, у майбутньому ми будемо спостерігати за розвитком їх почуттів. Під час їхньої першої зустрічі хлопець, здається, зовсім не цікавиться дівчиною, навіть плутає її ім'я, ставиться до неї байдуже і зневажливо. Він стверджує, що зможе виконати місію самостійно, оскільки Гвен через її недостатню підготовку може поставити під загрозу успіх цього завдання. Зі свого боку, головна героїня миттєво тягнеться до нього, проте пихате ставлення хлопця до неї розчаровує. Зміни у відносинах підлітків відбуваються, коли дівчина врятувала життя хлопцю. Саме тоді Гідеон розглядив у ній мужність та сміливість.

Здатність подорожувати у часі в романі притаманна не усім, лише дванадцятьом особам. Вважається, що такі подорожі відбуваються завдяки гену, оскільки всі мандрівники у часі належать до двох родів. Однак є щось особливе у їх крові. Дата народження більшості мандрівників у часі була розрахована Ісааком Ньютоном, і тому можна з впевненістю визначити, хто буде наступним. Мандрівники у часі можуть подорожувати лише в минуле, тому що майбутнє «ще відбулося». Такі стрибки у часі можуть відбуватися щодня, більше того, навіть декілька разів на день. Тривалість і частота подорожей у часі варіюється від мандрівника до мандрівника. Проте є виключення — це перший стрибок. Він відбувається у віці 16-17-ти років і мандрівники можуть переміститися на 150 років. Стрибки в часі є мимовільними і супроводжуються нудотою, слабкістю та головним болем.

Щоб уникнути неконтрольованих і небезпечних подорожей у часі, кожен мандрівник використовує хронограф, який дозволяє йому подорожувати до певного, безпечного часу в минулому. Ззовні він виглядає як камінний годинник. Аби подорожувати за допомогою цього пристрою мандрівники кладуть палець в отвір у хронографі. Далі голка проколює палець і капля крові запускає пристрій. Після закінчення часу, визначеного для подорожі, герої автоматично повертається в сьогодення

і прибувають саме туди, де були в минулому. Час, проведений у минулому, такий самий, як час, проведений у сьогодні, тобто година, проведена у минулому дорівнює годині теперішнього часу.

Про чарівний пристрій для подорожей — хронограф інформації майже немає: невідоме їх походження та винахідник.

Таємна ложа, що допомагає мандрівникам, готує їх ще з малечку до подорожей та охороняє хронограф, була заснована графом Сент-Жерменом ще у 1745 році. До її складу входили представники знаті, духовенства, науковці та інші впливові особи, єдиний виняток становили жінки, вони були виключені з таємного союзу. Одним з завдань мандрівників було інформування графа (що жив у минулому) про важливі події. Завдяки цьому граф зберігає свій вплив та контролює будь-які дії союзу.

У романі наголошується на тому, що зміна минулого є дуже небезпечною, оскільки це повпливає на історію й має багато наслідків для сьогодні. Ложа, головним завданням якої є збереження ходу історії, має низку законів, зокрема заборона на використання анахронічних предметів, тобто таких, що не відповідають ходу часу (наприклад, смартфон). Якщо такі об'єкти були знайдені в минулому, вони могли б невіправно змінити хід історії.

З наміром якомога менше впливати на минуле мандрівники в часі носять одяг і зачіски автентичного вигляду, пристосовані до певної епохи, часового проміжку або року. З тієї ж причини вони з дитинства вивчають усе те, що може знадобитися під час подорожі у часі, аби не виділятися серед людей, що живуть, наприклад історія, фехтування, танці, мови тощо. Той факт, що Гвен, а не Шарлотта(її двоюрядна сестра, яка спочатку вважалася мандрівником) — останній мандрівник у часі, насторожує ложу, тому що дівчина, яка абсолютно не готова, могла зробити щось, що викрило би її та загрожувало іншим мандрівникам, а також самій місії.

2.2 Концептосфера роману К.Гір «Рубінова книга».

Фентезі — доволі молодий жанр, проте вже став повноцінним напрямом у літературі. Міфи, легенди, лицарські романи тощо — усе це можна вважати попередниками цього жанру.

Роман «Рубінова книга» також відносять до фентезі. Магічний світ, описаний у книзі, стоїть на межі зі світом звичайних людей. Головні герої відвідують школу, зустрічаються з друзями та у той же час бачать духів та мандрують у часі. Основна дія твору відбувається під час мандрівок у часі, а також у таємній ложі, що забезпечує ці подорожі. Оскільки розповідь ведеться від імені головної героїні, можемо зробити висновок, що читач сприймає твір через суб'єктивний досвід головної героїні.

У романі наявні декілька основних концептів, таких як магія, дружба, кохання, добро і зло. Розкриття цих концептосфер відбувається завдяки особливостям мови твору (авторські неологізми, фразеологізми, порівняння тощо).

Одне з найсильніших почуттів у житті людини, а тим паче у житті підлітків — кохання — представлене у романі як щира емоція. За німецькомовним словником Duden Online, кохання — це почуття сильного тяжіння до когось або чогось; сильна емоційна прихильність до (близької) людини [38].

У романі читач може спостерігати за тим, як зароджується кохання головних героїв, які на перший погляд, навіть погано взаємодіють один з одним. Концепт **КОХАННЯ** репрезентується за допомогою **23** лексем та груп лексем: *die Liebesbeziehung* — любовні стосунки; *küssen* — цілувати; *heiraten* — одружуватися; *flirten* — фліртувати; *der Kuss* — поцілунок; *die Kussszene* — сцена поцілунку; *der Knutschfleck* — слід від поцілунку; *verlieben* — закохуватися; *lieben* — любити; *mögen* — любити, подобатися; *das Herz brechen* — розбити серце; *das Herz stehen*

bleiben — зупиняється серце; *das Herz zerrissen* — розривається серце ;
das Herz wie wild klopfen — шалено стукає серце; *verheiratet sein* — бути одруженим; *schön wie der junge Maimorgen* — гарний як травневий ранок; *das liebe Kind* — люба дитино; *meine Liebe* — моє кохання; *lieb* — улюблений, дорогий ; *herzlich* — сердечний; *nett* — милий; *Schmetterlinge im Magen tanzen* — метелики танцюють у животі; *Pfefferminz-Kuss* — м'ятний поцілунок.

У творі авторка показує любов з найкращої сторони. Це прекрасне почуття, що надає крила та змушує серце шалено битися:

«*Mir ist das Herz stehen geblieben, als ich ich plötzlich gesehen habe*»[42, с.369].

«*Aber jetzt, wo er es sagte, fing mein Herz wie wild an zu klopfen*»[42, с.387].

«*In meinem Magen tanzten auf einmal Schmetterlinge*» [42,с.161].

Сердечність та доброзичливість, сповненість тепла і турботи репрезентується у наступних прикладах:

«*Herzlichen Dank für das Kompliment*«, sagte Mr Whitman» [42,с. 153].

«*Sie lassen aber alle herzlich grüßen*» [42,с.298].

Також у романі можна зустріти освідчення у коханні:

«*Ich liebe dich so sehr, murmelte sie*»[42,с.9].

«*Du willst mich heiraten?*»[42,с.9]

«*Kein Wunder, dass Lucy sich in ihn verliebt hat...*»[42, с. 330]

У тексті наявні пестливі звертання, що свідчить про дружні, теплі стосунки: «*Lucy, das liebe Kind*» [42, с.118].

«*Entschuldigen Sie, meine Liebe*» [42, с.460].

Цікавими є приклади кокетства або флірту, що свідчить про певну манеру поведінки, метою якої є привернення уваги:

«*Ich finde, dass es dir steht*«, sagte Mum. Hallo? *Flirtete sie etwa mit diesem Typ?*» [42, с.221].

Інший концепт — **ДРУЖБА**. Він також є не чисельним. Вербалізація концепту відбувається за допомогою **15** лексем та груп лексем : *der Freund* — друг; *die Freundschaft* — дружба; *allerbeste Freundinnen* — найкращі подружки; *freundlich* — дружлюбний; *keine Geheimnisse voreinander haben* — не мати секретів один від одного; *vertrauen* — довіряти; *alles sich glauben* — вірити всьому; *den falschen Menschen vertrauen* — довіряти не тим людям; *aufmerksam* — уважний; *verdrehen die Augen* — закоти очі ;*die Unterstützung* — підтримка; *nicht unterstützen* — не підтримувати; *helfen* — допомагати; *ignorieren* — ігнорувати; *kämpfen* — боротися; *zusammen* — разом.

На відміну від концептосфери КОХАННЯ, у цьому концепті показано дві сторони дружніх відносин. Одна сторона — це довірчі стосунки між друзями, які завжди будуть поруч у будь-яку хвилину:

«*Leslie glaubte mir alles und das war einer der Gründe, warum sie meine beste Freundin war*»[42, с.24].

«*Schließlich war sie meine allerbeste Freundin und allerbeste Freundinnen haben keine Geheimnisse voreinander*» [42, с.21].

«*Ich habe Lucy doch nur helfen wollen*» [42, с.231].

«*Wir spielten zusammen in einer Rugbymannschaft*» [42, с.335].

«*Der Graf suchte und fand Unterstützung bei den brilliantesten Köpfen seiner Zeit...*» [42, с.309].

«*Ihr könnt uns vertrauen*» [42, с.574].

Інша ж сторона людських відносин, це те, що люди можуть бути підступними та приховувати свої справжні наміри:

«*Eigentlich sollte ich dich nicht auch noch in deinem Interesse unterstützen...*» [42,с.89].

«*Sie machen einen großen Fehler, wenn Sie den falschen Menschen vertrauen*» [42,с.559].

«*Belieben Sie heute mit mir zu sprechen oder wollen Sie mich wieder einmal ignorieren?*» [42,с.176].

Авторка на прикладі подруги головної героїні Леслі демонструє наскільки щирими та відданими можуть бути друзі. Леслі підтримує Гвен у всіх життєвих ситуаціях, вірить в існування мандрівників у часі, не зважаючи на те, що такий ген наявний лише у двох сім'ях. Про існування інших мандрівників, окрім цих двох сімей, не відомо. Історію виникнення гену та самих подорожей авторка також не повідомляє. На нашу думку, цей концепт не є чисельним оскільки головна увага приділяється саме подорожам у часі, більшість подій відбувається у минулому, в той час як подруга головної героїні живе у теперішньому.

Найважливішим концептом книги є магія. Вона визначається подорожами у часі, пророцтвами, здатністю бачити видіння та привидів. Також у романі можна зустріти філософський камінь та ще 12 видів дорогоцінного каміння, що уособлюють кожного мандрівника у часі.

Добро і зло Керстін Гір зв'язує з вибором самого героя. Персонажі потрапляють у ситуації, де їм потрібно зробити вибір і дуже часто від нього залежить подальша доля майже усього світу. Так уособленням добра є Гвендолін Шеферд, а зла — граф Сент-Жермен.

Концепт **ДОБРА І ЗЛА** репрезентується завдяки **25** лексемам та групам лексем: *böse* — злий ; *neidisch* — заздрисний; *tot* — мертвий; *lebendig* — живий; *gut* — хороший; *furchtbar* — жахливий; *das Leben* — життя; *traurig* — сумний; *Glück haben* — щастить; *wie ein Wolf* — як вовк ; *wie eine Schlange zwischen* — зашипіти, як змія ; *gefährlich* — небезпечний; *wie ein Wiesel aussehen* — виглядати як ласка; *die Sicherheit* — безпека; *aufgeregt wie bei einem Zahnarztbesuch* — схвилювано, як візит до стоматолога; *wie vom Donner gerührt* — наче вражений громом; *wie das schwarze Schaf der Montroses* — як біла ворона Монтрозів; *der schwarze Mann* — чорний чоловік; *die Freude* — радість; *in echter Lebensgefahr* — у смертельній небезпеці; *aus lauter Angst* — від сильного страху;

glücklicherweise — на щастя; *glücklich* — щасливий; *Pech haben* — не щастити; *zufrieden sein* — бути задоволеним.

У романі зображено протистояння двох світів — добра та зла, перший відображений позитивними явищами та подіями, які відповідають інтересам героїв:

«*Wenigstens hatte ich dieses eine Mal **Glück gehabt***» [42,с.170].

«*Sie kann von mir aus jeden Tag herkommen und elapsieren - und alle **sind zufrieden***» [42,с.301].

«*Wir haben ihr **ein Leben in Sicherheit** ermöglicht*» [42,с.329].

«*Dieser Mann war **tot** und Gideon steckte dort drüben **in echter Lebensgefahr***» [42,с.449].

Другий світ відповідно авторка подає як недобрий, пов'язаний з нещастям; морально погану та осудну поведінку:

«*Klingt alles **furchtbar gefährlich**, sagte ich*» [42,с.150].

«*Sie sagte, möglicherweise habe sie ja nur **Pech gehabt***» [42,с.175].

«*Ein paar Touristen ...sahen **neidisch** zu, wie Mum eine der Pforten, ein verschnörkeltes Eisentor, zwei Meter hoch, aufschloss und hinter uns wieder verriegelte*» [42,с.322].

З концептом **МАГІЯ** у романі пов'язано багато лексичних одиниць як іменники, дієслова, прикметники, що і утворюють номінативне поле концепту. Аналіз твору показав, що репрезентація відбувається за допомогою 67 лексем та груп лексем. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що концептосфера **МАГІЯ** є найчисельнішою у романі (табл.1).

Наше дослідження ми присвятили найчисельнішій концептосфері роману, оскільки завдяки значній кількості лексем аналіз буде більш детальним та чіткіше відображатиме уявлення автора.

Німецькомовний словник Duden Online тлумачить слово «магія» як таємне мистецтво з використанням надприродної сили.

Частотність вживання концептів у творі К.Гір «Рубінова книга»

№	Концептосфера	Абсл.	Відн.%
1.	МАГІЯ	67	51,5%
2.	КОХАННЯ	23	17,7%
3.	ДРУЖБА	15	11,5%
4.	ДОБРО І ЗЛО	25	19,3%
Загалом:		130	100%

Академічний тлумачний словник української мови дає схоже значення — сукупність прийомів та обрядів, що мають надзвичайну силу. А Das digitale Wörterbuch der deutschen Sprache трактує це поняття наступним чином — ймовірна здатність виробляти таємничі ефекти завдяки так званим надприроднім силам. Тобто під магією ми розуміємо набір чудодійних дій або надприродню силу, яка впливає на людей, тварин, природу тощо. У переносному значенні це явище вживають, коли не можуть пояснити певні загадкові або незрозумілі події [37;38].

По-перше, головним проявом магії у творі – є мандрівки у часі : *«Wenn Mum mir Asrael geglaubt hatte, würde sie **die Zeitreise** wohl auch glauben»* [42,с.101]. Такі мандрівки у часі можливі завдяки особливому гену, який наявний лише у двох родів. Лише мандрівники з таким геном можуть стрибки у часі: *«Natürlich war es aufregend, jemanden mit einem **Zeitreise-Gen** in der Familie zu haben...»*[42,с.14]. Можливість подорожувати у часі виявляється у підлітковому віці : *«Der erste Zeitsprung - auch **Initiationssprung** genannt -findet zwischen dem 16. und 17. Lebensjahr des Gen-Trägers statt»*[42,с.10]. Аби здійснювати контрольовані мандри часом використовують спеціальний пристрій — хронограф : *«Es passiert ihm täglich, vollkommen unkontrolliert, sogar*

*mehrmals am Tag. Deshalb ist dieser **Chronograf** ja so wichtig» [42,с.88].
Цей пристрій зберігається у таємній ложі графа Сент-Жермена та є під наглядом охоронців ложі: «*Ein uralter **Geheimbund**, auch die **Loge des Grafen von Saint Germain** genannt» [42,с.191].**

Кожному мандрівнику притаманне певний камінь та навіть тотемна тварина. Про це читач дізнається з таємного пророцтва графа:

*«**Opal und Bernstein** das erste Paar,
Achat singt in B, **der Wolf-Avatar**,
Duett - Solutio! - mit **Aquamarin**.
Es folgen machtvoll **Smaragd und Citrin**,
die **Zwillings-Karneole im Skorpion**,
und **Jade**, Nummer acht, **Digestion**.
In E-Dur: schwarzer **Turmalin**,
Saphir in F, wie hell er schien.
Und fast zugleich **der Diamant**,
als elf und sieben, **der Löwe** erkennt.
Projectio! Die Zeit ist im Fluss,
Rubin bildet den Anfang und auch den Schluss.*

*Aus den **Geheimschriften** des Grafen von Saint Germain» [42,с.117].*

Головна героїня Гвендолін була дванадцятим мандрівником у часі, її називали Рубін: «*Jeder der zwölf Zeitreisenden ist einem Edelstein zugeordnet. Und du bist **der Rubin***» [42,с.200].

Мандрувати у часі можуть лише представники двох родин — Монтроуз та де Вілерс, а дати народження усіх мандрівників були розраховані Ісааком Ньютоном ще за довго до їх народження: «*Newton hat Charlottes **Geburtsdatum** ausgerechnet?*» [42,с.86].

По-друге, окрім самих подорожей у часі ознакою магичності є здатність бачити видіння. У романі тітка Медді бачить те, що відбудеться у майбутньому, проте за законами жанру, видіння приходять

у вигляді символів : «...*Liebe Maddy, hattest du vielleicht eine **Vision**, die uns weiterhelfen könnte?*» [42,с.64].

Ще одною надзвичайною здатністю є можливість бачити привидів. Головна героїня навіть з ними говорить та товаришує : «*Soll das heißen, du glaubst zwar, dass ich **Geister** sehe, aber du glaubst nicht, dass es sie gibt?*» [42,с.125].

По-третє, не менш загадковим, проте невід’ємним атрибутом є філософський камінь, який утворює хронограф, коли кров усіх дванадцяти мандрівників опиниться у ньому. Сила, яку має цей камінь величезна, вона може змінити світ. Безсмертя — головна властивість філософського каменю та бажана властивість графа Сент-Жермена. Це бажання графа утворює ще одну сюжетну лінію, адже головна героїня має намір зашкодити його планам : «*Der Stein der Weisen ist vielmehr ein Synonym für **Unsterblichkeit***» [42,с.491].

Отже, концепт МАГІЯ має яскраве відображення у тексті. Він характеризується наявністю у героїв надможливостей, які не доступні пересічним людям, такі як здатність бачити видіння або духів. Стрибки у часі можливі завдяки чарівним атрибутам, як хронограф та гену подорожей у часі, що притаманний лише дванадцятьом мандрівникам, а також філософський камінь, що дарує безсмертя.

Ряд дослідників (Й.Стернін, З.Попова, В.Маслова) наголошують на тому, що вивчення концепту не можливо провести без побудови його лексико-семантичного поля. Мета виявлення структури концепту — пошук та встановлення лексичних одиниць, мовних засобів, які репрезентують концепт та його властивості. У процесі структурування поля виділяють ядро та периферію. Ядро визначають шляхом синонімічного розширення головної лексеми. На периферії знаходяться лексичні одиниці, що мають низьке комунікативне значення, а також ті лексеми, що мають варіативний зміст [24, с.124]. Нами була здійснена

спроба побудови номінативного поля концепту МАГІЯ у виляді схеми (додаток А).

Проведений аналіз показав, що концепт МАГІЯ вербалізується в тексті за допомогою **67** лексем та груп лексем (тут і далі переклад наш). У тексті знайшли відображення такі **прості лексеми** : *die Magie* — магія; *der Zauberer* — чарівник; *das Mysterium* — таємне вчення, загадка; *die Alchemie* — алхімія; *das Geheimnis* — таємниця; *der Loge* — ложа, таємний союз; *der Wächter* — охоронець ложі; *die Hexe* — відьма; *die Fee* — фея; *die Vision* — видіння; *die Prophezeiung* — пророцтво; *der Rabe* — ворон; *der Geist* — привид; *der Opal* — опал; *der Bernstein* — бурштин; *der Achat* — агат; *der Aquamarin* — аквамарин; *der Smaragd* — смарагд; *der Citrin* — цитрин; *der Jade* — нефрит; *der Turmalin* — турмалін, *der Diamant* — діамант; *der Karneole* — сердолік; *der Saphir* — сапфір; *der Rubin* — рубін; *der Chronograf* — хронограф (пристрій для подорожей у часі); *elapsieren* — контрольований процес подорожі у майбутнє; *geheim* — таємний; *zauberhaft* — магічний.

А також **складні лексеми**: *die Zeitreise* — подорожі у часі; *der Zeitsprung* — стрибок у часі; *das Zeitreise-Gen* — ген подорожі у часі; *der Zeitreisende* — мандрівник у часі; *die Geheimtür* — таємні двері; *die Geheimfächer* — таємні навчальні предмети; *die Geheimloge* — таємна ложа; *die Geheimdienstagentin* — таємна агента; *die Geheimschrift* — шифр, таємне письмо; *der Geheimbund* — таємний союз; *der Initiationssprung* — перший стрибок; *das Zauberauto* — чарівний автомобіль; *der Zeitreisetyp* — мандрівник у часі, *die Geistergeschichte* — історія привида; *die Zeitmaschine* — машина часу; *der Edelstein* — дорогоцінний камінь; *das Schwindelgefühl* — запаморочення; *die Gedankenlesekunst* — мистецтво читання думок; *das Chronodinge* — хронограф; *das Zeitreisezeug* — речі, що пов'язані з подорожами у часі; *der Zeitreisekram* — подорож у часі; *der Oldtimer* — людина, що живе у

минулому; *der Geisterjunge* — привид-хлопчик; *die Unsterblichkeit* — безсмертя; *das Zeitfenster* — часовий проміжок; *das Zeitsprungkontingent* — ліміт стрибків у часі.

Словосполучення: *in der Zeit reisen* — мандрувати у часі; *in die Vergangenheit reisen* — мандрувати у минуле; *in der Zeit springen* — стрибати у часі; *Kreis der Zwölf* — коло дванадцятьох; *böser Zauberer* — злий чарівник; *Gedanke lesen* — читати думки; *das Abenteuer in der Nacht* — нічна пригода; *übersinliche Phänomene* — надприродні явища; *der Stein der Wissen* — філософський камінь; *die Geister sehen* — бачити привидів; *die Magie des Raben* — магія ворона; *zauberhaft wie eine Elfe* — чарівний як ельф.

На основі проведеного аналізу, концепт МАГІЯ є найчисельнішою концептосферою роману, яка передає основну ідею роману — подорожі у часі. Результати вербалізації цього концепту представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Частотність вживання лексем на позначення концепту МАГІЯ

№ з/п	Тип лексеми	Частота лексем в матеріалі дослідження	
		абс.	віднос.
1	Прості лексеми	29	43,3%
2	Складні лексеми	26	38,8%
3	Словосполучення	12	17,9%
Загалом		67	100%

На основі проведеного аналізу лексичних можемо зробити висновок, що ядерною лексемою концепту МАГІЯ є **die Magie** (*магія*), що виражає загальне значення. Важливим для семантичного опису лексеми є такі ознаки: *übernatürliche Kräfte* — надприродна сила,

geheimnisvolle Wirkungen — загадковий вплив, *die Zauberkunst* — чаклунство. Варта зазначити, що ці характеристики лексеми вказують на загадковий вплив на людину чи певний предмет, який складно пояснюється наукою.

Наближеними до ядра є такі лексичні одиниці : *der Zauberer, das Mysterium, die Alchemie* — усі ці іменники мають єдине значення, пов'язане із загадковим впливом та містичною силою. Проте кожен іменник окремо має більш широке значення. Наприклад, *der Zauberer* — чарівник, що утворений від *der Zauber* — *magische Handlung, magische Kraft* — магічна сила або дія. Ця лексема підкреслює використання певної людини надприродної сили. Наступна лексема *das Mysterium*, що означає *Geheimlehre, Geheimkult, Geheimnis* (таємне вчення, культ, таємниця), підкреслює обмеженість та недоступність певних знань для пересічної людини. Ще одним прикладом є *die Alchemie* — *Die Bezeichnung für die mittelalterliche Chemie, insbesondere die «Goldmacherkunst, Schwarze Kunst»* (середньовічне позначення хімії, пов'язане зокрема з виробництвом золота або чорної магії), у романі термін алхімія поєднують з філософським каменем, що також має чарівну надсилу. Магія у романі уособлюється символами, кожному з мандрівників притаманна певна тварина. «Тотемна» тварина головної героїні — ворон, її здібність пов'язують з магією ворона — *die Magie des Raben*.

Основним виявом магічності у творі є *die Zeitreise* (подорож у часі), що представлена такими похідними лексемами, що пов'язані з часом та мандрівками: *die Zeitreise, der Zeitsprung, der Zeitreisende, der Zeitreisetyp, das Zeitreisezeug, der Zeitreisekram, das Zeitfenster, das Zeitsprungkontingent, in der Zeit reisen, in die Vergangenheit reisen, in der Zeit springen*. Усі ці одиниці характеризують можливість героїв переміщуватися у часі, що підкреслює їх суперздібності.

Загадкові мандри часом допустимі лише при наявності *das Zeitreise-Gen* (ген подорожей у часі). Мандрівників у часі всього дванадцять і лише їм властивий цей феномен.

Іншим прикладом репрезентації концепту є чарівний пристрій для контрольованих стрибків у часі — *der Chronograf*. Лише завдяки цьому механізму герої переміщуються у певну дату в минулому.

У романі присутні пророцтва, які образами-символами передбачують майбутнє та розказують про мандрівників. Мандрівники представлені дорогоцінними каменями-мінералами: *Opal, Bernstein, Achat, Aquamarin, Smaragd, Citrin, Karneole, Jade, Turmalin, Saphir, Diamant, Rubin*.

Не менш цікавим свідоцтвом вербалізації концепту МАГІЯ є *der Stein der Wissen* (філософський камінь), який має надприродню силу. Його дія може змінити світ, а головна властивість, через яку він є бажаним майже для кожного — *die Unsterblichkeit* (безсмертя).

Про загадкові мандри часом відомо лише невеликому колу людей, для пересічної людини вони є таємницею, тому у романі присутня лексема *das Geheimnis* (таємниця, секрет) та похідні від неї: *die Geheimtür, die Geheimfächer, die Geheimloge, die Geheimdienstagentin, die Geheimschrift, der Geheimbund*.

Підводячи підсумок можна зазначити, що лексико-семантичний аналіз твору дав змогу окреслити одиниці, що репрезентують концепт та схарактеризувати його структуру. Також використання цього методу допомагає визначити, які концепти утворюють основу німецькомовного фентезі.

Висновки до другого розділу.

У другому розділі значна увага була приділена характеристиці твору Керстін Гір «Рубінова книга». Було охарактеризовано сюжет та

структуру роману, а також відмінні риси головних героїв для подальшого розуміння концептосфери роману. Під час аналізу було виявлено такі концептосфери: кохання, дружба, добро і зло, магія. Найчастотнішою виявилась магія, тому їй було приділено найбільше уваги при дослідженні.

Художня творчість авторки починалася з жіночих романів, проте визнання вона отримала під час написання саме творів для підлітків. Мова роману дуже близька до розмовної, зрозуміла для молодшого читача. Книга написана простою мовою з великою кількістю сленгових виразів та неологізмів, що викликає певну довіру аудиторії.

«Рубінова книга» — перша книга трилогії «Дорогоцінного каменю», тобто у ній представлена лише частина сюжету, його зав'язка. Головна кульмінація твору будується навколо наймолодших мандрівників у часі, які псують плани членів таємного союзу, які мали намір захопити філософський камінь заради безсмертя.

Цей роман відрізняється наявністю фантастичного світу, який існує поряд з реальним. А наявність таких фантастичних елементів як пристрій для подорожей у часі, чарівний ген, видіння та пророцтва лише підтверджують приналежність роману до фентезі.

Керстін Гір підіймає ряд проблем, що неабияк турбують підлітків: відносини з батьками, дружба, перше кохання. Усі ці теми тісно пов'язані з магією. Було виділено такі концептосфери як КОХАННЯ, ДРУЖБА, ДОБРО І ЗЛО, МАГІЯ. Найбільш кількісно репрезентованим виявився концепт МАГІЯ. У розділі було проаналізовані лексичні одиниці, що дозволило схарактеризувати репрезентацію концепту та виділити його структурні шари.

ВИСНОВКИ

Під час написання випускної роботи нами була досягнута мета та поставлені на початку завдання. У ході дослідження, що було присвячене аналізу сучасного німецькомовного фентезі «Рубінова книга» Керстін Гір, було проаналізовано лексичні одиниці, що сприяють моделюванню концепту та визначена його структура.

Аналіз теоретичних джерел дав змогу охарактеризувати поняття концепт та висвітлити основні питання стосовно нього. Це явище досліджується мовознавцями з різних сторін, тому досі не існує єдино прийнятого тлумачення цього терміну та існує не одна класифікація концепту та його структури. Концепт — поняття, що має у собі інформацію про досвід та уявлення індивідуума та/або колективної свідомості, є відтворенням картини світу у свідомості людини. Цей термін характерний не лише для літературознавства, а й для філософії чи психології. Також у роботі визначено основні напрями дослідження когнітивної науки, серед яких теорія когнітивних моделей, концептуальна метафора та метонімія, теорія семантичних прототипів, когнітивна поетика.

Проаналізовані наукові роботи дали змогу висвітлити трактування терміну концепт з різних точок зору, а також охарактеризувати його типологію. Було розглянуто структуру концепту та виділено основні теорії, такі як польова, мережева структура концепту, а також метафоричні — у вигляді сніжного кому та хмарини.

У випускній роботі представлений аналіз сюжету фантастичного роману Керстін Гір «Рубінова книга», подана коротка характеристика головних персонажів та окреслено ряд проблем, що підіймаються у творі. Творчість авторки становить неабияк інтерес для дослідження, оскільки для її авторського стилю написання характерні сленгізми,

неологізми та фразеологічні єдності, що використовуються для позначення фантастичного у романі. Усе це робить мову твору наближеною до молодіжної.

Під час дослідження було виявлено такі концептосфери: КОХАННЯ, ДРУЖБА, ДОБРО І ЗЛО, МАГІЯ. Найбільш репрезентованою виявився концепт МАГІЯ (51,5%). Одиниці, виділені нами у тексті, що репрезентують концепт становлять 67 лексем та груп лексем. З них прості лексеми — 43,3%; складні лексеми — 38,8%; словосполучення — 17,9%. За допомогою вище названих типів лексем авторка реалізує нереальний, магічний світ, що представлений подорожами у часі, чарівними артефактами.

В ході дослідження було виявлене інтерпретаційне поле концепту, у якому було виділено ядро, когнітивний шар та інтерпретаційне поле.

Проведений нами концептуальний аналіз дав змогу отримати інформацію про індивідуальну мовну картину світу письменниці. Фантастичний світ реалізується за допомогою магічних артефактів, наявністю у героїв певної генетичної особливості та самою можливістю подорожувати у минуле. Про таку змогу відомо лише ізольованій групі людей, тому усі чарівні елементи знаходяться під грифом «таємно».

Перспективу майбутніх досліджень вбачаємо у вивченні концептів з точки зору компаративної лінгвістики для порівняння різних мовних картин світу, а також у порівняльному аналізі концептосфер у жіночій та фантастичній літературі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. М., 1999. 896 с.
2. Аскольдов С. «Концепт и слово». Русская словесность: От теории словесности к структуре текста: Антология / Под общ. ред. В.П. Нерознака. М.: Academia, 1997. С. 267-279.
3. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж: Изд-во Воронежского государственного университета, 1996. 103 с.
4. Бабушкин А.П. Языковая объективация типизированных представлений. Воронеж, 2011. 122 с.
5. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К: Академія, 2004. 343 с.
6. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / Пер. с англ. А.Д.Шмелева под ред. Т.В.Булыгиной. М.: Языки русской культуры, 1999. С.263-305.
7. Воркочев С.Г. Концепт счастья в русском языковом сознании: опыт лингвокультурологического анализа. Краснодар: Изд-во Кубан. гос. техн. ун-та, 2002. 142 с.
8. Гапченко О. Когнітивні аспекти метонімії. Українське мовознавство.2016. №1. С.53-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Um_2016_1_6 (дата звернення 25.09.2021)
9. Голобородько К.Ю. Когнітивна лінгвістика: дослідницький інструментарій та моделювання концептосфери митця. Науковий вісник ХДУ. Серія: “Лінгвістика” : зб. наук. праць. Вип. IV. Херсон, 2006. С. 295-300.
10. Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода. Вопросы языкознания. 1994. № 4. С. 17-33.

11. Жаботинская С. Концепт и домен: матричная и сетевая модели. Культура народов Причерноморья. 2009. № 168. Т. 1. С. 254-259.
12. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: типы фреймов. Вісник Черкаського університету. Черкаси, 1999. №11. С. 12-25.
13. Карасик В. И. Базовые характеристики лингвокультурных концептов / Под.ред. В. И. Карасик, Г. Г. Слышкин. Антология концептов : в 5 т. М. : Генеза, 2007. Т. 1. С. 13-15.
14. Ковбасюк Л. А., Романова Н.В. Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі та тести: навч.-метод. посіб. Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. 96 с.
15. Коцова А.В. Концептуальный анализ: перспективы і переваги при вивченні художнього тексту. Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Том 26 (65). №1. С.122-126 (Серия «Филология. Социальные коммуникации»).
16. Кубрякова Е.С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картины мира. М., 1988 С. 141-172.
17. Кубрякова Е.С. Семантика в когнитивной лингвистике. Известия РАН. 1999. Т. 58. №5-6. С. 3-12. (Серия лит. и яз.).
18. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. М., 1996. 245 с.
19. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов. Новое в зарубежной лингвистике. М.: Прогресс, 1988. № 23. С. 12–51.
20. Лакофф Дж., Джонс М. Метафоры, которыми мы живем. Теория метафоры. М.: Прогресс. 1990. С. 387-415.
21. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику. М., 2007. 296 с.
22. Ныгметова Б. Когнитивная парадигма в современной лингвистике. URL:http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Philologia/33671.doc.htm (дата звернення 22.09.2021)

23. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. М.: АСТ, Восток-Запад, 2007. 315 с.
24. Попова З.Д., Стернин И.А. Понятие концепта в лингвистических исследованиях. Воронеж, 1999. 30 с.
25. Селіванова О. Принципи концептуального аналізу. Актуальні проблеми металінгвістики. Київ, Черкаси: Брама, 1999. С. 11-14.
26. Селіванова О. Проблеми концептуального моделювання в сучасних мовознавчих студіях. Лінгвістичні студії: Зб. наукових праць. Черкаси-Брама-Україна. 2006. №. 2. С. 7–13
27. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. с.712.
28. Селіванова О.О. Концептуальний аналіз: проблеми та принципи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2006. № 4. С. 194-197 (Серія “Лінгвістика”).
29. Слободян М. Методика концептуального аналізу у сучасній когнітивній лінгвістиці. Мовознавство. 2009. №17. С.105-115
30. Старко В.Ф. Концепт ГРА в контексті слов'янських і германських культур (на матеріалі української, російської, англійської та німецької мов): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.15. НАН України. Ін-т мовознав. ім. О.О.Потебні. К., 2004. 16 с.
31. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры: 3-е изд. - М.: Академический проект, 2004, 991с.
32. Шарандин А.Л. Когнитивная поэтика в системном описании поэтического языка. Гуманитарные науки. Вестник ТГУ. 2012. № 10 (114). С.18-26.
33. Шевченко О.М. Когнітивна лінгвістика як напрям мовознавчого дослідження. Молодий вчений. 2020. № 7.1 (83.1). С.142-145.
34. Шиляев К.С. Основные концепции когнитивной семантики: учебно-методическое пособие. Томск: Томский государственный университет, 2018. 45 с.

- 35.Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания.Новое в зарубежной лингвистике. Когнитивные аспекты языка. / Отв. ред. В. В. Петров и В. И. Герасимов.М.:Прогресс, 1988.№13 С.52-92
- 36.Burton S. The Time Travel Gene. The New York Times.
- 37.Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. URL: <https://www.dwds.de/> (дата звернення: 05.10.2021).
- 38.Duden Online. URL: <https://www.duden.de/woerterbuch> (дата звернення: 05.10.2021).
- 39.Fillmore C.J. An alternative to checklist theories of meaning. Proceedings of annual meeting of the Berkeley Linguistics Society. Berkeley, 1975. V.1. P.123-131.
- 40.Fillmore C.J. The case for case reopened. Syntax and semantics. L. et al., 1977. V.8: Grammatical relations. P.59-81.
- 41.Fillmore Ch.J., Atkins B.T. Toward a Frame-Based Lexicon:The Semantics of RISK and Its Neighbors/Frames, Fields, and Contrasts. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum Assoc.,1992. P.75-102.
- 42.Gier K. Rubinrot: Liebe geht durch alle Zeiten .TUXebook, 2010.599 S.
- 43.Gier K. URL: <https://www.kerstingier.com/> (дата звернення: 22.09.2021)
- 44.Kerstin Gier sells Ruby Red trilogy in US. SF Scope. URL: <http://www.sfscope.com/2009/08/kerstin-gier-sells-ruby-red-trilogy-in-us/> (Дата звернення: 22.09.2021)
- 45.Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. Metapher and Thought. Cambridge (Mass.): Cambridge University Press, 1993. P. 202-251.
- 46.Rosch E.H. Cognitive representation of semantic categories. Journal of Experimental Psychology. 1975. Vol. 104. P. 192-233.

47. Ruby Red by Kerstin Gier. Kirkus Reviews. URL:
<https://www.kirkusreviews.com/book-reviews/kerstin-gier/ruby-red-gier/> (дата звернення: 21.09.2021)
48. Ruby Red. Publishers Weekly. URL:
<https://www.publishersweekly.com/978-0-8050-9252-3> (Дата звернення: 22.09.2021)
49. Stenning K. Methodical semanticism considered as a history of progress in cognitive science. 1988. P. 234–23.

ДОДАТКИ

Додаток А

Структура концепту МАГІЯ

Репрезентація у романі К.Гір «Рубінова книга»

